

Odpovědnost zaměstnance za škodu

Škoda ve smyslu ustanovení § 172 a 179 zák. práce není pouhým souhrnem ztrát, které vznikly zaměstnavateli činností zaměstnance, ale škoda v tomto smyslu je vždy jen tou majetkovou újmou, která je důsledkem konkrétního porušení pracovních povinností a s tímto porušením pracovních povinností je v bezprostřední příčinné souvislosti.

Škoda ve smyslu ustanovení § 172 a 179 zák. práce není pouhým souhrnem ztrát, které vznikly zaměstnavateli činností zaměstnance, ale škoda v tomto smyslu je vždy jen tou majetkovou újmou, která je důsledkem konkrétního porušení pracovních povinností a s tímto porušením pracovních povinností je v bezprostřední příčinné souvislosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1111/2001, ze dne 13.8.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. A. J., advokáta, jako správce konkursní podstaty C., akciová společnost v likvidaci, zastoupeného advokátem, proti žalovanému B. H., zastoupeného advokátem, o 1.029.201,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 9 C 118/95, o dovolání žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. února 2000 č.j. 39 Co 321/99-201, tak, že rozsudek městského soudu ve výroku, kterým se mění rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 980.134,- Kč se 17% úrokem z prodlení z částky 1.024.051,- Kč od 28. 5. 1995 do zaplacení, a ve výrocích o náhradě nákladů řízení, se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce C., akciová společnost se sídlem, se domáhal, aby žalovanému bylo uloženo zaplatit mu 1.029.201,- Kč se 17% úrokem z prodlení od 27. 3. 1995 do zaplacení. Žalobu odůvodnil zejména tím, že žalovaný byl u žalobce zaměstnán jako vedoucí sekce - referátu 1012 v obchodní skupině 1000. V průběhu roku 1992 uzavřel žalobce se společností T., š.p., celkem 23 kupních smluv na dodávky bavlněných lůžkových textilií v celkové nákupní ceně 15.607.680,- Kč, a v návaznosti na tyto dodávky „měl nasmlouvanu realizaci dodávek tohoto zboží ve franco cenách v úhrnné výši 16.636.881,- Kč“. Žalovaný „ve snaze získat pro sebe obchodní síť žalobce“ uzavřené kupní smlouvy „stornoval“, v důsledku jeho jednání přestali zahraniční zástupci při objednávání výrobků T. š.p. jednat se žalobcem a navazovali obchodní kontakty s firmou B. s.r.o., jejímž jediným zakladatelem, společníkem a statutárním orgánem byl žalovaný, případně se samotným výrobcem T. š.p. přímo. V důsledku jednání žalovaného došlo na straně žalobce ke škodě ve výši 1.029.201,- Kč spočívající v rozdílu mezi kupní cenou, za niž bylo zboží nakoupeno, a franco cenami, za které mělo být realizováno. Žalobce je přesvědčen, že uvedená škoda spočívající v ušlém zisku mu náleží v celém rozsahu, neboť žalovaný úmyslně zrušil kupní smlouvy, aby v nově sjednaných kupních smlouvách nastoupila na místo žalobce jeho firma B. s.r.o., popřípadě přímo T. š.p. jako prodávající.

Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 27.11.1996 č.j. 9 C 118/95-52 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 30.020,- Kč na účet advokáta JUDr. K. R. Dospěl k závěru, že žalobce neprokázal splnění předpokladů vzniku odpovědnosti zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli ve smyslu ustanovení § 172 zák. práce, neboť – i když nebylo prokázáno, „že dokumentace k těmto 23 obchod. případům zmizela vinou žalovaného“ – bylo prokázáno, že stornování 23 smluv provedl T. š.p. a žalovaný „toto musel akceptovat“.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze usnesením ze dne 9. 7. 1997 č.j. 39 Co 312/97-73 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Vytkl soudu prvního stupně, že odůvodnění jeho rozhodnutí je nepřezkoumatelné, a uložil mu, aby po doplnění řízení po stránce skutkové ve věci znovu rozhodl.

Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 17. 12. 1998 č.j. 9 C 118/95-149 žalovanému uložil, aby zaplatil žalobci 43.917,- Kč s úrokem z prodlení 17% od 27. 3. 1995 do zaplacení, ohledně částky 980.134,- Kč se 17% úrokem od 27. 3. 1995 do zaplacení žalobu zamítl, řízení o částce 5.150,- Kč se 17% úrokem od 27. 3. 1995 do zaplacení zastavil a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 93.202,- Kč na účet advokáta JUDr. K. R. Po doplnění řízení dospěl k závěru, že „mezi jednáním žalovaného, které spočívalo ve vyznačení stornování zakázek, a vznikem škody není stav příčiny a následku“. Vycházel ze zjištění, že pokyn obchodnímu referátu žalovaného ke stornování všech 23 zakázek dali představitelé š.p. T., bavlnářské závody R. Podle názoru soudu prvního stupně však žalovaný porušil povinnosti dané pracovní smlouvou, neboť vědomě neupozornil vedoucího zaměstnance na hrozící škodu; kdyby tuto povinnost splnil, mohl žalobce zajistit zakázky výrobky jiného podniku. Proto žalovanému uložil, aby podle ustanovení § 175 zák. práce zaplatil žalobci na náhradě škody trojnásobek svého průměrného hrubého měsíčního výdělku.

K odvolání účastníků Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 16. 2. 2000 č.j. 39 Co 321/99-201 rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku ve věci samé ohledně částky 43.917,- Kč a v zamítavém výroku ohledně úroků z prodlení z částky 980.134,- Kč ve výši 17% za dobu od 27. 3. 1995 do 27. 5. 1995 potvrdil, a v zamítavém výroku o věci samé změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovanému uložil, aby zaplatil žalobci 980.134,- Kč se 17% úrokem z prodlení z částky 1.024.051,- Kč od 28. 5. 1995 do zaplacení, ohledně úroků z prodlení z částky 43.917,- Kč za dobu od 27. 3. 1995 do 27. 5. 1995 žalobu zamítl, a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně 183.464,- Kč a na náhradě nákladů odvolacího řízení 29.187,50 Kč „na účet JUDr. J. K., advokáta“. Po doplnění řízení obžalobou „podanou dne 23. 8. 1999 Obvodním státním zastupitelstvím pro Prahu 4 v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 6 T 136/99“ a fakturami vystavenými státním podnikem T. („ze kterých zjistil, že mezi jmenovaným státním podnikem a žalobcem probíhal obchodní styk po únoru 1993“) dospěl k závěru, že „není pochyb a bylo prokázáno, že žalobce nemohl realizovat smlouvy pro úmyslné jednání žalovaného, který v době, kdy byl jeho zaměstnancem, stornoval 23 smluv, neboť se tak dohodl, jak sám uvedl ve své výpovědi, s podnikem T.“. Odvolací soud dovodil, že žalovaný tím porušil povinnost při plnění pracovních úkolů „s úmyslem realizovat zakázky přes svoji firmu B.“ a žalobci tímto jednáním ušel majetkový prospěch vyčíslený obchodním rozpětím. Podle názoru odvolacího soudu žalovaný nebyl oprávněn smlouvy stornovat, „byť měl k tomu příkaz od podniku T. (jedné ze smluvních stran)“. „Úmyslné zavinění žalovaného“, které je podle názoru odvolacího soudu dáno okolností, že „důvodem ke stornování smlouvy bylo, aby sám získal obchodní případy, musí podle § 179 odst. 3 zák. práce vést k povinnosti žalovaného nahradit žalobci i jinou škodu (ušlý zisk)“.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu „v části, kterou se mění rozsudek soudu prvního stupně“, žalovaný namítá, že odvolací soud se svým závěrem odchýlil od skutkového stavu, jak jej zjistil soud prvního stupně, aniž opakoval důkazy, z nichž rozhodnutí soudu prvního stupně vycházelo. Při hodnocení důkazů se nevypořádal ani s ostatními důkazy, které byly provedeny, a jeho rozhodnutí tak vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Svůj závěr o tom, že žalovaný porušil své povinnosti při plnění pracovních úkolů tím, že měl stornovat 23 smluv, odvolací soud staví na jediné větě vytržené z celé výpovědi žalovaného. Přitom nehodnotí výpovědi svědků Ž. O., i písemné prohlášení zaměstnankyně K., či dopis ředitele T. š.p. ze dne 31. 3. 1994, z nichž vyplývá, že ke stornování smluv ze strany T. š.p. došlo nezávisle na vůli žalovaného. V souvislosti s výkladem pojmu „stornovat“ spočívá rozhodnutí odvolacího soudu podle názoru dovolatele na nesprávném právním posouzení věci, neboť jej nechápe jako jednostranný úkon, ale jako jakýsi návrh, s nímž žalovaný mohl dále nakládat. Přehlédl však, že jde o jednostranný právní úkon, s nímž zákon spojuje právní následky, a projevu druhé strany již není zapotřebí. Vůbec se již odvolací soud nezabýval úvahou, zda odstoupení od smlouvy (její stornování) bylo platné či neplatné. V této souvislosti neobsahuje rozhodnutí žádné závěry o tom, jaká povinnost žalovaného při plnění pracovních úkolů měla být stornováním smluv porušena. Závěr, že důvodem ke stornování smluv bylo, aby žalovaný sám převzal obchodní případy, nemá oporu v provedeném dokazování, neboť žádné faktury firmy B. s.r.o. nebyly předloženy, naopak z důkazů vyplývá, že stornované případy realizoval T. š.p. sám svým jménem. Z rozhodnutí rovněž není zřejmé, o jaké skutečnosti opřel odvolací soud své zjištění o vzniku škody ve výši 1.024.051,- Kč, a v tomto směru se odchýlil při hodnocení důkazů od závěrů soudu prvního stupně, aniž by nějaké důkazy opakoval či doplnil. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že uzavření smlouvy bylo prokázáno pouze v případě zakázek č. 4253, 4254, 4332, 4433, 4255, 4345, 4365, zatímco u zakázek č. 4414, 4415, 4417, 4436, 4438 byla přijetí smluv pouze vyhotovena, ale nikoliv odeslána, v případě zakázky č. 4394 není doložena ani objednávka zákazníka, v případě zakázek č. 4392, 4393, 4402, 4403, 4404, 4406, 4416, 4418, 4436 a 4438 nebyla přijetí smluv ani vystavena, takže ve všech těchto případech proto nelze mluvit o uzavřených smlouvách a ani o ušlém zisku způsobeném tím, že tyto neexistující smlouvy nemohly být realizovány. Při zjištění škody nevzal odvolací soud v úvahu též skutečnost, že v některých případech byla uzavřena s podnikem T. š.p. smlouva na menší množství zboží, než bylo objednáno, což by se mělo projevit i ve výši škody, a nezabýval se ani otázkou zda stornování smluv se žalobcem bylo oprávněné nebo neoprávněné; v případě, jestliže bylo neoprávněné mohl žalobce nadále trvat na plnění ze smluv, popřípadě požadovat náhradu škody po T. š.p. Žalovaný navrhl, aby odvolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

V průběhu dovolacího řízení byl usnesením Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 16. 8. 2000 č.j. 80 K 53/99-69 na majetek žalobce C., a.s., prohlášen konkurs; dnem, kterým nastaly účinky prohlášení konkursu (16. 8. 2000), došlo k přerušení tohoto řízení. Po zjištění (po výzvě učiněné Nejvyšším soudem ČR), že „správce konkursní podstaty nenavrhuje, aby v řízení bylo pokračováno“, že však návrh na pokračování v řízení podal dne 25. 6. 2002 žalovaný, pokračoval Nejvyšší soud České republiky v řízení podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, s tím, že ustanovený konkursní správce JUDr. A. J., se stává účastníkem řízení místo úpadce.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) poté věc projednal podle Občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 – dále jen „o.s.ř.“ (srov. Část dvanáctou, Hlavu I., bod 17 zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po té, co zjistil, že zástupce žalovaného převzal rozsudek odvolacího soudu dne 27. 4. 2000 (účinky doručení podle ustanovení § 47 odst. 2 o.s.ř. nenastaly, neboť zástupce žalovaného se v době doručování dne 18. 4. 2000 v místě bydliště

nezdržoval), a že tedy dovolání proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno k poštovní přepravě dne 26. 5. 2000 v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), a po zjištění, že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 238 odst. 1 písm a) o.s.ř. dovolání přípustné, dovolací soud přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době - vzhledem k tomu, že k událostem, z nichž je odvozován vznik škody, došlo počátkem roku 1993 - podle ustanovení zákoníku práce a předpisů jej provádějících ve znění účinném do 31. 5. 1994 (tj. přede dnem, kdy nabyl účinnosti zákon č. [74/1994](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce č. [65/1965](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů) - dále jen „zák.práce“.

Podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce pracovník (zaměstnanec) odpovídá organizaci (zaměstnavateli) za škodu, kterou jí způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Organizace (zaměstnavatel) je povinen prokázat pracovníkovo (zaměstnancovo) zavinění s výjimkou případů uvedených v § 176 a 178 (§ 172 odst. 3 zák. práce).

Podle ustanovení § 179 odst. 1 zák. práce pracovník (zaměstnanec), který odpovídá za škodu podle § 172, je povinen nahradit organizaci (zaměstnavateli) skutečnou škodu, a to v penězích, jestliže škodu neodčiní uvedením v předešlý stav. Výše náhrady škody způsobené z nedbalosti nesmí přesáhnout u jednotlivého pracovníka (zaměstnance) částku rovnající se trojnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti, kterým způsobil škodu. Toto omezení neplatí, byla-li škoda způsobena v opilosti, kterou si sám přivodil, nebo po zneužití jiných omamných prostředků (§ 179 odst. 2 zák. práce). Jde-li o škodu způsobenou úmyslně, může organizace (zaměstnavatel) požadovat náhradu i jiné škody (§ 179 odst. 3 zák. práce).

Z principu obecné odpovědnosti zaměstnance za škodu podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce vyplývá, že zaměstnanec odpovídá jen za tu škodu, kterou při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním zaviněným porušením pracovních povinností skutečně způsobil. Předpokladem pro vznik odpovědnosti zaměstnance za škodu podle citovaného ustanovení je tedy porušení povinnosti zaměstnancem, vznik škody, příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody a zavinění na straně zaměstnance.

Odvolací soud v posuzovaném případě dovodil, že žalobce porušil svou povinnost při plnění pracovních úkolů tím, že „stornoval 23 smluv“, neboť „v rozporu s vůlí svého zaměstnavatele“ přistoupil na „příkaz od podniku T.“, a že svou povinnost porušil úmyslně, protože „důvodem ke stornování smlouvy bylo, aby sám získal obchodní případy“.

Povinnosti pracovněprávního charakteru jsou stanoveny zaměstnanci právními předpisy, pracovním řádem, pracovní smlouvou popř. (důsledně vzato) pokyny vedoucích zaměstnanců, kteří jsou oprávněni na jednotlivých stupních řízení stanovit a ukládat podřízeným zaměstnancům pracovní úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat jejich práci a dávat jim k tomuto účelu závazné pokyny. Protiprávnost na straně zaměstnance je objektivně existující rozpor mezi určitým jednáním (opomenutím určitého jednání) zaměstnance a stanovenou právní povinností (stanoveným pravidlem chování). Protiprávnost je objektivním stavem, který je nebo není dán, který může a nemusí být

způsoben zaviněním zaměstnance, jeho existence sama o sobě - jinak řečeno - není závislá na subjektivním vztahu zaměstnance ke svému chování, které se přičítá stanoveným pravidlům chování a k následkům tohoto chování - škodě. Odvolací soud dospívá k závěru, že žalovaný porušil svou právní povinnost tím, že „stornoval 23 smluv“, aniž objasnil, jakou faktickou (skutkovou) a právní situaci zmíněné „stornování“ zahrnuje, se kterým právem stanoveným pravidlem chování je zjištěný postup žalovaného v rozporu a jakými úvahami se řídil, dovodil-li, že „důvodem ke stornování smlouvy bylo, aby sám získal obchodní případy“. Neuvádí rovněž, z čeho vycházel při svém závěru, že „majetkový prospěch vyčíslený obchodním rozpětím“ (souhrnem obchodního rozpětí ve 23 obchodních případech) ušel žalobci právě v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním žalovaného; odůvodnění rozsudku odvolacího soudu v tomto směru naprosto nevyhovuje požadavkům vyplývajícím z ustanovení § 211 a § 157 odst. 2 o.s.ř. Uvedený závěr odvolacího soudu proto nemohl být v dovolacím řízení pro nedostatek důvodů přezkoumán.

Rozsudek odvolacího soudu je rovněž postižen i jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241 odst. 3 písm. b) o.s.ř.].

Při vzniku odpovědnosti zaměstnance za škodu musí být - jak uvedeno výše - splněny všechny předpoklady odpovědnosti za škodu současně; je proto nezbytné, aby také ve vztahu ke každé jednotlivé škodě byly splněny předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu, tedy vznik škody, porušení povinnosti, příčinná souvislost mezi vznikem škody a tímto porušením povinnosti a zavinění zaměstnance. Již z toho vyplývá, že škoda ve smyslu ustanovení § 172 a 179 zák. práce nemůže být pouhým souhrnem ztrát, které vznikly zaměstnavateli činnostmi zaměstnance, ale že škoda v tomto smyslu je vždy jen tou majetkovou újmou, která je důsledkem konkrétního porušení pracovních povinností a s tímto porušením pracovních povinností je v bezprostřední příčinné souvislosti. I když v posuzované věci mělo být 23 zakázek společnosti T., B. z., š.p., „stornováno“ dne 25. 1. 1993 „na výslovný příkaz“ tohoto podniku, jednalo se o obchodní případy zpracovávané jednotlivě „v průběhu roku 1992“. Proto bylo třeba přihlédnout k tomu, že se mohly naplňovat odchylně i předpoklady odpovědnosti žalovaného za případnou škodu, a jejich splnění tudíž příslušelo zkoumat v každém případě zvlášť; právě s ohledem na tuto situaci, která v řízení vyšla najevo (§ 120 odst. 3 o.s.ř.), měly být zjišťovány okolnosti rozhodné pro posouzení věci z tohoto hlediska. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný rovněž proto, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; Nejvyšší soud České republiky k této vadě ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1 o.s.ř. přihlédl, i když nebyla dovolatelem uplatněna.

Protože měnící výrok rozsudku odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud České republiky toto rozhodnutí, jakož i akcesorická rozhodnutí o nákladech řízení, zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, § 243b odst. 2, věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)

- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní poměr \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Převedení zaměstnance na jinou práci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Plat](#)
- [Doručování](#)
- [Pracovní smlouva](#)
- [Bezpečnost a ochrana zdraví při práci](#)
- [Konzumace alkoholu na pracovišti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)